

ването на религиозния култ. Ето и подобаващ откъс, отнасящ се до битовите предпочитания на самоковските свещеници:

Поповете в нашия град са много свестни. Те не гледат ни[то] за славатта Божия, ни[то] за достоелпието на чинът си, а гледат само за ягене и пиене... Добра и чиста постъпка не дирят. Благодарят са на рогоска да са само, [но] в механата да бъдат. От нашите духовни лица друго не можеш да научи, освен де има хубаво вино и добра ракия. (II, 6, 23 август 1864).

Писмата и репортажни бележки за изострените българо-гръцки сблъсъци в селищата и епархиите, запазили силно влияние на елинизма, са редактирани от П. Р. Славейков по начин, осигуряващ приоритет на идеята за бързо и рязко скъсване със структурите на Патриаршията. Това е валидно за писанията, посветени на Пловдив и Татар Пазарджик, Одрин и Хасково, Варна и Варненско, Силистра и Тулча³⁵. По повод достигнала до столицата новина, че митрополит Деонисий Доростолски е направил някои дребни жестове на благосклонност към своите епархии българи, редакторът на „Гайда“ предупреждава тамошните си сънародници да не се поддават на притворната владишка добронамереност: „Силистренци тряб[в]а да знаят, че всяко симпатическо чувство към фанариотина в сърцето на българина е престапление; грях е против вярата и народността ни“. (I, 6, 24 август 1863).

Особено чувствителен е бъдещият редактор на в. „Македония“ към трудностите, съпътстващи църковнонародното обособяване в югозападните български земи. Автентични по езиковия си изказ и по неподправеността на описаните ситуации дописки от Охрид, Битоля, Скопие, Дебър, Велес и Неврокоп разказват за големите пречки пред усилията на местните български общности да въведат родния си език в богослужението и/или в местното училище³⁶. По повод на един конкретен сблъсък на неврокопчани с драмския епископ Агатангел, П. Р. Славейков обобщава: „Уверявам ви, че неврокопчане и въобще македонците са за оплакване. Българщината по тези места таквози вандалско гонение тегли от фанариотите и от гръците агенти, щото никога не са е ни чувало. Не само, че в черквите не им позволяват не едно „Святий Боже“ да са чете по български [език] и в училището им не допускат да са учат по езика си, ами йоще и български вестници им е възбранено да приимат и да четат“. (I, 12, 16 септември 1863).

По аналогичен начин са представени и обстоятелствата и в трите северозападни епархии, управлявани по това време от владици гърци - Видинска, Нишка и Нишавска (Пиротска)³⁷. На фона на общия брой и обем текстове, посветени на някои регионални прояви на църковното движение, присъствието на споменатите три епархии върху страниците на „Гайда“ е плътно и осезаемо. Това обстоятелство